

Το επείγον και οι παγίδες

Σ' ένα μικρό (ακόμα) τμήμα του αριστερού ριζοσπαστισμού υπάρχουν πια δεύτερες σκέψεις για τις διαβρωτικές επιδράσεις που έχει ο εθνικισμός της κούφιας αγανάκτησης. Η ιστορική μνήμη λέει, άλλωστε, ότι ένας αλλοπρόσαλλος ρομαντικός εθνικισμός ήταν πολύ συχνά φτωχή παρηγοριά για βαριές πολιτικές ήττες.

Ζούμε, πάλι, το επείγον. Όχι αυτό της τελετουργικής και μπανάλ ρητορικής για τις «κρίσιμες στιγμές που περνάει ο τόπος» αλλά ένα αληθινό, αφιμυθιώτο, σκληρό επείγον. Τι αφορά όμως αυτή η στιγμή, πέρα πια από τη διαπιστωμένη χρηματοδοτική ασφυξία;

Όσοι ταυτίστηκαν με το κληρονομημένο από το 2011 αντιμνημονιακό ρεφλέξ, έχουν απάντηση. Ζουν με τη βεβαιότητα ότι ισχύει πάντοτε το αιώνιο, σχεδόν μεταφυσικό δίλημμα «χειραφέτηση ή υποταγή, εθνική απελευθέρωση ή υποδούλωση στους ξένους».

Για την άλλη πλευρά, τη λεγόμενη μεταρρυθμιστική και ρεαλιστική, το πρόβλημα είναι πλέον η θέση της χώρας στο ευρωπαϊκό και δυτικό σύστημα συμμαχιών. Η διασφάλιση αυτής της θέσης απαιτεί την ενσωμάτωση στην «ευρωπαϊκή κανονικότητα». Όλα τα υπόλοιπα, λένε, είναι άσκοπος και ματαιόδοξος λαϊκισμός.

Κατά τα φαινόμενα, η κυβέρνηση εδώ και τρεις μήνες προσπαθεί να κρατήσει κάτι και από τις δύο εκδοχές. Χειρίζεται αδέξια την ιδέα της διπλής δέσμευσης. Δεσμεύεται, όπως λένε τα στελέχη της, από τους «κανόνες» αλλά και τη λαϊκή βούληση. Στο δράμα της διαπραγμάτευσης αυτός ο διχασμός εκφράζεται με τη σύγχυση ανάμεσα στο πολιτικό και στο τεχνικό επίπεδο. Στον ΣΥΡΙΖΑ αρέσκονται στην άμεση πολιτικοποίηση της κάθε εμπλοκής και διαφωνίας. Και οι ευρωπαϊκοί παράγοντες έχουν γίνει σταθερά καχύποπτοι απέναντι σε αυτό: φοβούνται ότι πίσω από τη λέξη «πολιτική» κρύβονται λυρικά ευχολόγια και παιχνίδια μετάθεσης χρόνου.

Ας δούμε όμως τα υλικά από τα οποία έχει φτιαχτεί το αδιέξοδο.

Η επικρατούσα συναίνεση στην Ευρώπη διατηρεί πάντα τα ορθόδοξα, τεχνοκρατικά εργαλεία και τις περιοριστικές πολιτικές. Ακόμα κι εκείνες οι φωνές που αποδοκιμάζουν τη λιτότητα ως ιδεολογική επιλογή ή βάση της υγιούς πολιτικής, τρομάζουν στο ενδεχόμενο της δημοσιονομικής αουδοσίας. Ο Γιόσκα Φίσερ, ο Κον-Μπεντίτ, πολλοί άλλοι σοσιαλδημοκράτες και αριστεροί δημοκράτες, όλοι αυτοί δεν συμμερίζονται ως ιδεώδες την Ευρώπη της λιτότητας. Την ίδια στιγμή, όμως, δεν θέλουν ως αντίδοτο στον Σόιμπλε να αναβιώσει μια επίπλαστη κοινωνική-κρατική γενναιοδωρία. Δεν πιστεύουν ότι εναλλακτική στην οικονομική σκληρότητα μπορούν να είναι οι ασκήσεις αγαθής βούλησης και η στεντόρεια ανυπακοή. Δίχως να ταυτίζουν τη συνετή διακυβέρνηση με τον κομφορμισμό της λιτότητας, δεν σπεύδουν να χαιρετίσουν την όποια αποσκίρτηση από τους κανόνες ως «λαϊκή χειραφέτηση».

Στους χώρους όμως της δικής μας ριζοσπαστικής αριστεράς και της εθνοκεντρικής δεξιάς κυριαρχεί αδιατάρακτη η θρησκεία της αποφασισμένης βούλησης. Η ιδέα δηλαδή ότι όλα είναι αποφάσεις των κυβερνήσεων ή οικονομικών διευθυντηρίων που επηρεάζουν τα δημόσια πράγματα. Τι σημαίνει αυτό; Ότι αρκεί να δώσει κανείς μια διαφορετική εντολή στο «σύστημα» –και να έχει, βεβαίως, μαζί του και τον λαό– ώστε να αλλάξουν οι συσχετισμοί. Η παλιά, καλή ιδέα των Ιακωβίνων στη Γαλλική Επανάσταση, ότι μια χούφτα προδοτών και παράσιτων εμποδίζει ένα ολόκληρο έθνος να ζήσει ελεύθερα και ανεξάρτητα, έχει ξαναγίνει ο «μέσος» ριζοσπαστισμός που επιβραβεύτηκε στην κρίση.

Απέναντι, λοιπόν, στις τεχνοκρατικές εμμονές της οικονομικής ορθοδοξίας προβάλλονται παρωχημένοι και άσφαιροι συνδυασμοί. Την ίδια στιγμή η εικόνα του έθνους-θύματος δεν επιτρέπει καμιά πραγματική συμφωνία με τους άλλους. Πώς να συνυπάρξεις ή να συνεργαστείς με κάποιον που τον έχεις ονοματίσει δυνάστη, εχθρό και «νεοαποικιοκρατική διοίκηση»;

Υπάρχει όμως και ένα αρχιπέλαγος προσδοκίων. Έξω από την περιτειχισμένη πολιτική και το σχολίο της, εκεί όπου έχουν σωρευτεί οι ψυχολογίες της κρίσης. Η μισή παραίτηση και η αχνή ελπίδα, μια εκδικητικότητα που συχνά στρέφεται κατά πάντων και η κόπωση. Κυρίως αυτή. Δεν είναι όμως μόνο αρνητικά τα πάθη που διασχίζουν αυτήν τη στιγμή την κοινωνία. Διαπιστώνει κανείς ότι μαζί με κάμποσες αυταπάτες μεγαλείου και σύνδρομα αυτομαστίγωσης, εμφανίζεται και μια αίσθηση ρεαλισμού. Σ' ένα μικρό (ακόμα) τμήμα του αριστερού ριζοσπαστισμού υπάρχουν πια δεύτερες σκέψεις για τις διαβρωτικές επιδράσεις που έχει ο εθνικισμός της κούφιας αγανάκτησης. Η ιστορική μνήμη λέει, άλλωστε, ότι ένας αλλοπρόσαλλος ρομαντικός εθνικισμός ήταν πολύ συχνά φτωχή παρηγοριά για βαριές πολιτικές ήττες.

Παρ' όλα αυτά, χρειάζονται απαντήσεις στο πρόβλημα προσανατολισμού της χώρας. Έστω προσωρινές, έστω δίχως τις βεβαιότητες που χαρίζονται απλόχερα μόνο στους ανόητους και στους φανατικούς. Αυτό που δεν χρειάζεται είναι η επιμονή στον φетиχισμό των μεγάλων λόγων («κατακόκκινες γραμμές») που συνδυάζεται με πολύ συντηρητικές πράξεις. Πολιτική δεν είναι άλλωστε να σκηνοθετείς μάχες με διάφορους εχθρούς που σε άλλες στιγμές της ίδιας μέρας τούς ονομάζεις εταίρους. Μια ρήξη, αντίθετα, με τον ψευδαισθητικό ριζοσπαστισμό θα ήταν πραγματική ενηλικίωση μιας αριστερής πολιτικής.

Δεν μπορεί όμως να τρέφει κανείς υπερβολικές προσδοκίες. Η κρίση έφτιαξε επίσης μια τρομακτική φύσκα εύκολων απαντήσεων σε σύνθετα ερωτήματα. Όλα τα προηγούμενα χρόνια οι τιμές της δογματικής βαναυσότητας και της πολιτολογούσας ημιμάθειας έφτασαν στα ύψη. Εμφανίστηκε ακόμα και ο μύθος της εθνικής μας αυτάρκειας όχι μόνο σε «βασικά προϊόντα διατροφής» αλλά και ως προς τον πολιτισμό και τις αξίες μας. Ξαφνικά, κάποιοι πίστεψαν ότι με ανταλλακτική οικονομία και ανθεκτικό φρόνημα μπορούμε να επιβιώσουμε στον σύγχρονο κόσμο.

Υπήρξε μια «μνημονιακή» τιμωρητική ηθικολογία για τις πραγματικές ή φανταστικές σπατάλες του Έλληνα. Μεγαλύτερη διάδοση γνώρισε όμως και η αντίστροφη μυθολογία, ότι ως χώρα διαθέτουμε τα πάντα και μόνο ένα δόλιο σύστημα εξάρτησης και ολιγαρχίας μάς έχει καταδικάσει σε μαρασμό.

Όλα αυτά μαζί έφτιαξαν το τείχος. Ύψωσαν ένα φράγμα που εμποδίζει ακόμα και τώρα την κριτική αυτογνωσία και τη μάχη με τις πραγματικές φαυλότητες και ανισότητες.

Στο σημείο που βρισκόμαστε, η συμφωνία για μια ελληνική «ανάσα» είναι ζωτικά αναγκαία. Ξέρουμε όμως ότι η απλή επιβίωση δεν αποτρέπει ούτε την πολιτική πτώση ούτε το πολιτισμικόπισωγύρισμα μιας χώρας. Όσο οι κυρίαρχες απαντήσεις θα συνεχίσουν να αναδίδουν οσμή αναχρονισμού, τα μετέωρα βήματα θα συνεχίζονται. Για πόσο ακόμα;

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚΟΛΑ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗ

Δεύτερες Σκέψεις